

Luke STOJAKOVIĆ:

U BALJSKOJ ČETI

Okupacije Francuske od strane Nijemaca zatekla me je 16. juna 1940. u mjestu Krezo. Radio sam u tvornici za vojnu opremu. Nijemci su nas eliminisali iz tvornice i stavili u logore. Ovdje sam proveo 3 mjeseca. Kasnije su nas prebacili u Njemačku. Tako sam dospio u Njemačku. Otpočelo je pripremanje bekstva iz Njemačke. Manji broj Jugoslavena je ostao u Njemačkoj i poslije kapitulacije Jugoslavije.

Uspio sam da se prije kapitulacije prebacim u zemlju i dodjem kući u selo Blebinju. Bilo je to u februaru 1941. godine. 30. marta iste godine dobio sam poziv u bivšu jugoslavensku vojsku. Kapitulacija me je zatekla u Deboju, odakle sam uspio da pobjegnem preko Frnjevara i da dodjem do Dobrljina. Pošto je Volinjski most na Uni bio srušen nisam mogao dalje, već sam se odlučio da pješaćim do kuće. Kada sam došao u selo Petrinju kod Kostajnice, već se predavalo oružje i vojna oprema. Krenuo sam kući u uniformi i imao sam vojno-državni pištolj i dvogled. To sam donio kući.

U to vrijeme već je u Bosanskoj Kostajnici došlo do formiranja ustaške vlasti. U prvo vrijeme formirani su tzv. šukori, koji su se žandarmima otpočeli da dolaze u sela i da se interesuju za ljude, da traže oružje i vojnu opremu. Ustaše su prije ustanka tražili i pojedine ljude po selima koji su bili sumnjivi. Bio sam prisiljen da bježim od kuće pa sam najviše vremena provodio u šumi na brdu Balkan, s koga se moglo posma-

trati kretanje u selu. Odbio sam sve pozive koji su stizali i čvrsto odlučio da se ne predajem. Bio sam obavješten da traže nekoliko ljudi u selu. Tražili su: Miloša Crnogorca, Rajke Stojakovića, Luku Stojakovića, Rajke Vikala i još neke.

Nismo znali o pripremama za ustanak, ali smo bili odlučni da ne dozvolimo da nas ustaše uhvate. Razmišljali smo da se odmetnemo i da hajdukujemo. Porodice nisam imao pa sam mogao lakše da se odvajem od kuće.

Tek kasnije u ljeto 1941. doznao sam preko Milana Bačića iz Jesenja da će početi ustanak i da će kod nas doći Boško Šiljegović. Kasnije sam doznao da je Boško Šiljegović dolazio u Strigovu.

Tako skrivajući se dočekao sam ustanak. Jedne noći začule su se zvona na crkvama i čuli su se povici i dozivanje u selu: "Hajdemo, spasavjemo se!" Zvono na crkvi u Slabinji neprestano je zvonilo. Pošao sam na ustanak i krenuo sa ostalima u napad na Bosansku Kostajnicu. Nas je predvodio Miloš Bejalica iz Bačvana, kao i pokojni Vasilija Stojaković, žandarmerijski narednik, komandir žandarmerijske stanice u Šapcu. On nas je u Crnom Potoku, na mjestu gdje smo se sakupili, razvrstao po desetinama. Iz Slabinje su bili svi ljudi, a zapamtio sam Miloša Stojakovića, koji je bio blizak Milošu Bejalici.

Pošto nas je Vasilija Stojaković, po našem mišljenju vojnički obrezovan, rasporedio po desetinama, krenuli smo u napad. Sjećam se da su tada imali oružje Miloš Stojaković, karabin, Gojko Bejalica, puškomitraljez, ja sam imao pištolj, a bilo ih je još sa oružjem, ali mnoge tada nisam poznao.

Napad na Bosansku Kostajnicu izvršili smo iz Petrinje.

Kod groblja u Bosanskoj Kostajnici formirali smo grupe, pa sam i ja dobio grupu ustanika. Išli smo kroz grad i niko nas nije dočekivao. Kod žandarmerijske stanice smo se sukobili. Stigli smo do stanice i ovdje smo pronašli žandarma Vidovića koga smo htjeli ubiti, ali ga je spasio Mile Kravić iz Strigove. Stavio se u njegovu odbranu rekavši da ga je on ranije zaštitio. Sjećam se da je Stojan Stojaković htio da ubije Vidovića, ali zahvaljujući Mile Kraviću ovaj je ostao živ.

Te noći uspjeli smo da zauzmemo Bosansku Kostajnicu, ali su kasnije stigle neprijateljske snage iz Hrvatske Kostajnice i otpočele žestoko da nas tuku. Morali smo na brzinu da se povučemo, jer su pristizale jake neprijateljske snage. Među ustanicima bilo je i takvih koji su se zadržavali u gostionama i na drugim mjestima kupeći stvari pa su tako izgubili živote. Ovoga puta poginuli su Djudja Keča i mali Mićo Keča, koji su ostali, jer ih nismo izvukli. Ranjen je jedan Bejalica, a poginuo je Ostoja Gaćeša, te jedan Bejalica.

Mi smo odstupali prema Taviji i dalje u Balj. Ovdje je zauzet položaj i postavljen front prema Bosanskoj Kostajnici. Nama komanduje Miloš Bejalica, vrši raspored na frontu, određuje gdje ćemo stajati. Front je prelazio iznad Palije više Petrinje i dalje prema Palešu, gdje su nastavljali ustanici iz Strigove, Čitluke i drugih sela. Naš položaj je uglavnom iznad Balje.

Nastavili smo da držimo položaj do 2. avgusta 1941. kada su ustaše pošle u napad. Tada je poginuo Ostoja Balaban, sin Ilijin, iz Slabinje. Bio sam postavljen za vodnika i rukovodio grupom ustanika. Iako su ustaše često ispadale na naš položaj mi smo uspjeli da se održavamo.

Još dok smo se nalazili na položaju iznad Bosanske Kostajnice dolazio nam je dr Mladen Stojanović koji je govorio da nismo trebali vršiti napad na Bosansku Kostajnicu, pošto nismo imali oružja.

Dr Mladen je predložio da se postavi vlast i revolucionarni sud. U sud je bio postavljen Miloš Ćibić iz Ševerlije, koji je poginuo u toku rata. Rečeno je da je ovo potrebno zbog toga da se više ne bi dozvoljavala samovolja pojedinaca i pljačke imovine. Uporedo sa sudom odlučeno je da se formiraju odbori. Oni su imali zadatak da vrše snabdjevanje ustanika na frontu i vrše organizaciju pomoći i drugo. Sjećam se da su tada izabrani ili, bolje rečeno, određeni odbornici Mile Keren, Rade Budimir, Vesilija Budimir, Stevo Ćekić, Stojan Kondić, Marko Stanić i Mile Vujanović. Skoro u svakom zaseoku po jedan i više ljudi radili su na ovim poslovima. Bila je to široko postavljena mreža odbornika koje je radile na front.

Mi na položaju bili smo organizovani u četu. Među nama je u to vrijeme bio Obrad Davidović, koji je ovdje došao iz Hrvatske, a poznao se sa Milošem Bajalicom. On je bio na čelu grupe u kojoj smo se nalazili. Pored Obrada Davidovića, koji rukovodi grupom, tu se nalazi i Jovo Marjanović, te Miloš Stojaković i Mićo Zec zatim Gojko Bajalica, sa puškomitraljezom. Nama uglavnom rukovodi Miloš Bajalica.

Front smo držali oko dvadesetak dana i došlo je do njegovog napuštanja. Čuli smo da su ustaše ispale iz Bosanske Dubice, da su stigli do Knežice i dalje. Istina, dok je kod nas boravio Mladen Stojanović rekao je da se nećemo moći održati na frontu i da treba pristupiti formiranju grupe u vidu vojnih formacija, jer da nemamo snage da držimo front.

Pošto smo napustili front došlo je do formiranja grupe na čijem čelu je u prvo vrijeme bio Obrad Davidović. U grupi su bili: Mišo Zec, Gojko Bajalica, Petar Porojević, Mihajlo Gačić, Ostoja Miljković. Bilo nas je oko 30. Počeli smo da se prikrivamo u šumama u Babincu, Slebinji i na drugim mjestima.

Ja sam bio određjen da snabdjevam grupu hranom na mjesto Dušana Drageša i Marka Bajalice. Narod je donosio hranu na određeno mjesto. Izgledalo je u prvo vrijeme kao da smo hajduci. Bilo je slučajeva kada tražimo hranu od pojedinih porodica, uglavnom bogatijih, da su nas pitali koliko nas ima i da li smo Srbi. Inače, svako je bio raspoložen da pomogne.

Poslije raspuštanja fronta i formiranja u grupi sa Obradom Davidovićem na čelu, došlo je do podjele na dvije grupe - jednu je odveo Miloš Stojković, a drugu Jovo Marjanović. Sa ovom grupom je otišao i Miloš Bajalica. Ova grupa nalazila se na Bačvanskoj strani. Uskoro je satnije domobrana došla i smjestile se u Bačvanskoj školi. Tada je došlo do odlaska Miloša Bajalice kod satnika i dalje je sproveden u Bosensku Kostajnicu. Bilo je riječi o tome da treba oteti Miloša, ali to niko nije organizovao i on je tako poginuo.

Htio bih da napomenem da je među istaknutijim licima, prije rata, bio i Stevo Čekić, koji je, kako sam čuo, bio kandidat Partije još 1940. Preko njega je dolazila literatura koja je bila smještena u tadašnjoj zadrugi u Slebinji, gdje je radio Mirko Redojčić koji se sada nalazi u Bosenskoj Kostajnici. Preko zadruge je literatura dospjevala u sela. Dolazila je do Rajka Stojkovića iz Dizderlije, kao i drugih lica sa ovoga područja. Sve je to bilo ilegalno.

Miloš Bajelica se još nekim licima bio je 1938. hapšen i proganjan. Prilikom dizanja ustanka drugovi kao Miloš Bajelica našli su se na strani ustanika i počeli da rukovođe.

U septembru 1941. održan je veliki zbor u selu Babincu na kome je govorio Obrad Davidović. On je pozivao narod da nastavi borbu, bez obzira na raspuštanje fronta. U međuvremenu je došao i Ranko Šipke. On je za nas bio nepoznat, ali je došao po zadatku i direktivi, što nismo znali. Ranko Šipke treba da bude komandir naše čete. Tada je i došlo do formiranja čete na Belju. Ranko je podvukao da u četi mogu ostati samo avjesni borci koji se nisu zamjerili narodu, omladinci i sl. Sjećam se da je bilo među nama boraca koji su bili protiv postavljanja Ranka Šipke za komandira, kao što su bili Gojko Bajelica, Ilija Mišković i još neki koji su govorili da neće za komandira Ranka Šipku, nego Obrada Davidovića. Izbila je izvjesna nesuglasica pa se išlo na glasanje i tako je Ranko Šipke pobjedio dobivši većinu glasova. Tada je Obrad Davidović predao svoj vod ili bolje rečeno grupu Ranku Šipki koji je formirao četu. To je bilo u oktobru 1941. a prije toga u septembru se išlo na polaganje zakletve, kada je našu grupu vodio Obrad Davidović. Po povratku sa polaganja zakletve, jer se izgleda i politički radilo se borcima, došlo je do postavljanja Ranka za komandira, odnosno našeg glasanje za njega. Tako je Ranko većinom glasova postao komandir beljske čete, a Obrad je otišao u Kozaru i kasnije bio komandant mjesta u Kozarcu.

Istovremeno kada je Ranko Šipke došao za komandira čete, došao je i Joco Marjanović za komesara. Miloš Stojaković bio je veza između pozadine i vojnih jedinica u svojstvu partijskog radnika.

Po dolasku Renke Šipke za komandira i formiranjem čete pristupilo se uređenju logora. Uzimali smo nepuštene zgrade, bivšu zgradu zemljoradničke zadruge u Slebinji, te zgrade koje su nepustile njemačke porodice na Vranovcu u Johovi, te smo to odvozili na Belj i tamo pravili barake. Uzimali smo i od imućnijih seljaka na revers njihove zgrade /Bojan Kondić nam je dao jednu zgradu od 15 metara/. Uspjeli smo da na ovaj način uredimo logor čete na Belju, na mjestu zvanom komanda.

Pored prikupljanja hrane od naroda stvorili smo ekonomiju u četi. Postojalo je čitavo gazdinstvo. Napravljeni su magacini, držano preko 100 i više komada živadi. Magacine neprijatelj nije uspio da pronađe ni za vrijeme kozarske ofanzive, jer su bili dobro skriveni. U njima se nalazilo oko 2 vagona žita, nekoliko stotina kilograma masti i drugog. Pored toga u četi je bila bolnica s našim ranjenicima. Bilo je organizovano posebno snabdjevanje ove bolnice. O snabdjevanju bolnice brinuo se Ostoja Vignjević iz Johove. On je veoma uspješno vršio snabdjevanje bolnice. Kasnije su iz bolnice u Strigovi dopremani ranjenici i bolesnici u ovu bolnicu.

Uskoro po formiranju čete počeli su da stižu novi borci ne samo iz ovoga kraja, nego i iz Hrvatske, iz sela preko Une. Tada nam je došao i Petar Kečava i još izvjestan broj boraca. Četa je ojačala i brojala je 140 boraca. Po tadašnjem rasporedu imao sam zadatak da vršim snabdjevanje čete. Mislim da nisu tačni podaci da je u četi bilo 95 boraca.

U četi su postojale 4 vode /prvi, drugi i treći vod, se mitraljesko-minobacačkim vodom/. I sada se na mjestu logora nalazi kmenje gdje su bile zgrade pojedinih vodova. Vodnici su bili Milen Muharem, Mihajlo Gačić, Ostoja Miljaković, a mitraljeskoga Pero Muharem.

U beljskoj četi ostao sam do maja 1942, kada je oslobođen Prijedor.

Poslije odlaska Ranke Šipke u udarni protivčetnički bataljon, za komandira nam je došao Veljko Stojeković a za komesara Pero Djurić, jer je uskoro otišao i Joco Marjenović. Jedno vrijeme u našoj četi bio je učitelj Petar Akšam. Istina, on nije imao rukovodeću ulogu, već smo ga smatrali istaknutijim.

Učestvovao sam u akciji na Podgrađce i Mrakovicu. U akciji na Podgrađce poginuo je Mihajlo Vikalo, iz naše čete, rodom iz Dizderlije. Sjećam se da se javio u četu kada smo krenuli u akciju i zadržali se kod kuće Djurena Čurina u Dizderlijama, gdje smo ručali, da bi i on išao sa nama. Poginuo je u prvoj akciji. Tu je poginuo i Milenko Pilipović.

Isto tako u akciji na Mrakovici bila je cijela naša četa na Balja. Tada je ranjen Stojan Stojeković, a poginuo je Milen Vujanović. Poslije ove akcije dobili smo minobacač i teški mitraljez.

Kao što sam napomenuo, u našoj četi bilo je oko 140 boraca. Iako su neki otišli u udarni protivčetnički bataljon, četa je uvijek imala do 140 boraca, jer su svakodnevno pristizali novi borci. Bila je to veoma jaka i dobra četa. Bila je među najjačima četama na Kozari.

Naša četa učestvovala je i u akciji na Prijedor maja 1942. Sjećam se da smo došli u selo Orlovce, gdje smo kraće vrijeme logorovali i pripremali se za akciju.

Poslije ove akcije otišao sam u Prvu krajišku brigadu, koja je osnovana 21. maja 1942. u selu Lamovitoj. Postavljen sam za pomoćnika intendanta brigade Mirka Graonića. Tako sam napustio beljsku četu i ostao u Prvoj krajiškoj brigadi.